

Štalo vsak dan razen nedelj in
granikov.
Issued daily except Sundays and
Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
3657 E. Lawrence Ave.

Office of Publication:
3657 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

ETO—YEAR XXIV.

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., sobota, 15. avgusta (August 15), 1931

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 190

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Kubanski diktator ponudil amnestijo rebelom

Francoski premijer obišče Berlin

Sestal se bo z nemškimi držav-
niki na konferenci, na kateri
se bo skušal doseči ekonomski
dogovor med obema drža-
vama.

Pariz, 14. avg. — Premijer La-
val je sprejel vabilo nemške vlade
in bo v kratkem odpotoval v
Berlin na konferenco z nemškimi
državniki.

Francija hoče na vsak način
ustrežiti stališču Brueningove vlade
in o tem se bo obširno razprava-
valo na konferenci v Berlinu.
Priznava se, da se bodo nesoglasja
med nemškimi nacionalisti,
katerih priznani voditelj je
Alfred Hugenberg, in Bruening-
om poravnala in tako ublažila
politična napetost.

Kar Francija želi, je ekonomski
dogovor med obema državama
v smislu Briandovega načrta
zdrženih držav Evrope. Načrt
predvideva previdno razdelitev
izvoznih tržišč, restrikcijo
produkcije pod širšim sistemom
mednarodnih kartelov in uredit-
ev izmenjave produktov med
agrarimi in industrijskimi drža-
vami.

Francozi so uverjeni, da bi te
mere stopnjama pozele industrijske
aktivnosti in restavirale
politično agitacijo v Nemčiji, ki
je naperjena proti Franciji.

Nikakoli tajnost ni več, da je
ekonomski faze, ki jih vsebuje
Briandov načrt, sestavljen in obdelal
Andre Francois Pontet, fran-
coski minister za narodno ekono-
mijo. Pontet je bil sedaj ime-
novan za francoskega poslanika
v Berlinu. Zadnja leta je bil v te-
snih stikih s francoskimi jeklar-
skimi in tekstilnimi interesi in
ima največ zaslug pri organizir-
anju francosko-nemških indu-
strijskih kartelov. On pozna
Nemčijo bolj kot katerikoli drugi
njegov rojak in njegova na-
loga v Berlinu bo, ustvariti po-
goje, ki naj bi sčasoma dovedli
do ožje ekonomske kooperacije
med Francijo in Nemčijo.

Zunanji minister Briand ne bo
spremljal premijerja Lavalja
v Berlin, ker mu to njegovo zdrav-
stveno stanje ne dopušča, pričakuje
se pa, da bo z njim odpotoval
Pierre Etienne Flandin, francoski
finančni minister.

**Pinehot urgira pomoč za
brezposelne**

Opozoril je Hooverjevo admini-
stracijo na nevarnost revolte,
če bo vlada ignorirala naraščajoče
trpljenje brezposelnih.

Detroit, Mich., 14. avg. — Gif-
ford Pinehot je včeraj v svojem
govoru na konferenci županovega
komiteja za pobljanje brez-
poselnosti zahteval direktno fe-
deralno pomoč za nasičevanje
bednih družin prihodnjega zimo.

Kritiziral je Hooverjevo admini-
stracijo, ki označuje federalno
pomožno akcijo za paternalizem,
in opozoril na komunistično propa-
gando, ki ima rodovitno polje
med stradalimi delavci za šir-
jenje svojih teorij. Pokazal je,
da se Hoover ni prav nič obo-
tavljal, ko je bilo treba rešiti
Nemčijo. Predložil je svoj načrt
moraliziranja, da prepreči revolucijo
v Nemčiji. "Če je bilo potreb-
no, da Amerika rešuje druge na-
rode pred stradanjem, je dolž-
nost ameriške vlade, da prisloži
na pomoč žrtvam depresije doma",
je dejal Pinehot. "Ako tega
ne bo storila v kratkem, se
bo morala pripraviti na izgredo
prihodnjega zimo."

Tenarji zastavkali

San Jose, Cal. — Dvesto tenar-
jev je pustilo delo in zastavka-
lo, ko so jim kontraktorji zni-
žali mezo za deset odstotkov.

Vzroki stavke pri Boulder jezu

Slaba hrana, nevarno delo in
utrganje mezd povzročilo re-
volto

Tacoma, Wash. — (FP) —
Prvi uro delavcev pri gradnji
boulderskega jezja, ki je bil pre-
krošen v Hooverjev jez, ima
vzroke v železcu, žepu in pokali-
šču. Radi slabe hrane in
ponesreč padajo delavci kot
muhe, povrhu pa so kontraktorji
še utrgali mezo za en dolar
na dan in kupa trpljenja je bila
s tem napolnjena.

Delavci, katerim življenje ni
postalo z rožami, ampak so
navajeni hoditi po trnju, pravi-
jo, da bo ta jez najbolj primeren
spomenik Hooverju, ki rajši vi-
di stradanje otrok, žena in mož
kot bi našel "vojni fond" Rde-
čega križa, ki ima v blagajni
\$35,000,000.

Veliko umrljivost med gradi-
telji Hooverjevega jezja povzro-
ča izredno slabo in napolneno
meso, ki ga dobivajo za lunče.
To meso je pravi strup za delavce,
ki morajo delati v izredno
visoki temperaturi, katere zna-
ša v kotlini od 120 do 140 stopi-
nin.

Delavci pravijo, da hrana v
kempu ni preslaba in jo je tudi
dovolj, poroča J. H. Cochran,
ki se je ravno vrnil iz Las
Vegasa. Domneva se, da radi
silne vročine uprava kuhinje
preparira meso v kemikalijah,
kar povzroča razpadanje in za-
strupljanje. Sedaj stvar pre-
iskujejo.

Delo je že zahtevalo poleg
smrtnih slučajev "radi vročine"
tudi izredno veliko smrtnih ne-
sreč. V enem samem slučaju
je bilo ubitih enajst delavcev
od zakasnele razstrelbe, oziro-
ma ker so bili prežgodaj posla-
ni nazaj.

Smrtni slučaj so se že tudi
dogodili radi utrganja vrvi, po
kateri spuščajo delavce v globi-
no. Po njihovi izpovedi pa je
smrt do sedaj najbolj kosila radi
zastrupljanja z mesom.

Za hrano in stanovanje pla-
čujejo poldrugi dolar na dan in
deset centov za bolnišnico. Kdor
pa dela več kot deset dni,
mora plačati tudi pet dolarjev
volilnega davka. In dokler ni
bila utrgana plača in je delavec
varčeval, mu je ostalo dva do-
larja na dan, pravi Cochran.

Delavcem plačujejo v kom-
panijskem denarju, takozvanem
"skriptu", ki je poračen le v
kompanijski trgovini, kjer pa
je vsaka stvar veliko dražja kot
v privatnih trgovinah. Delo je
vedno počiva in je v teku vlad-
ne preiskave.

GANDI SE NE BO UDELEŽEL KON- FERENCE

"Sveti moš" pravi, da je Anglija
kršila delhijski mirovni pakt.
Indiji grozi nova revolta. —
Gandijev korak iznenadil Mac-
Donaldovo vlado.

Bombaj, Indija, 14. avg. — Ma-
hatma Gandi, voditelj nacionali-
stičnega gibanja, ki je včeraj od-
ločil, da se ne udeležijo druge kon-
ference, ki se ima vršiti prihod-
njo jesen v Londonu in na kateri
se bi razpravljalo o položaju v
Indiji.

Na zborovanju Vseindijskega
narodnega kongresa je bila spre-
jeta resolucija, ki naroča Gandi-
ju, naj se ne udeležijo londonske
konference. Komitiji, ki je pred-
ložil resolucijo, je dejal, da je
provinčna vlada kršila točke delhijskega
mirovnega pakta.

Ta pakt, ki sta ga podpisala
Gandi in lord Irwin, podkralj In-
dije, je predvidel opustitev
kampanje civilne nepokornosti in
odpravo zlorab pri indijskem
nacionalističnem gibanju. Da-
lje je pakt določal, da se Gandi
udeležijo konference v Londonu.

Gandi je včeraj naznanil, da
zaključek kongresa ne pomeni
takošnje obnovitve kampanje ci-
vilne nepokornosti. Gotovo pa je,
da se bo na nacionalistično gibanje
pozele, ako ne bo Anglija pri-
volila v zahteve Vseindijskega
kongresa. To gibanje se bo po-
ječilo in razširilo po vsej Indiji,
izcimila se bo revolucija, ki bo de-
lala večje preglavice Londonu
kot prej.

Ko je bil zaključek kongresa
razglašen velikimi množicami
ljudstva, ki je takrat bil v kon-
ferenci na ulici, je zavladalo ve-
likansko navdušenje. Od vseh
strani so odmevali vzkliki: "Ži-
vela revolucija!" in "Naj živi
Gandi, naš kralj!"

London, 14. avg. — Vest o
Gandijevi odločitvi, da se ne bo
udeležil konference, je bila spre-
jeta v Londonu z velikim razoča-
ranjem. MacDonaldova vlada ni
pričakovala takega izida in za-
ključek je napravil med državni-
ki silno iznenadenje.

**Sovjetska vlada bo pomilostila
jetnike**

Moskva, 14. avg. — Člani Vse-
ruskega centralnega izvršnega
komiteja so odobrili predlog
načelnika komiteja Solta
glede pomilostitve in olajšanja
kazni 1,508 jetnikom, ki se na-
hajajo v raznih moskovskih je-
čah. Ti jetniki so večinoma de-
lavci in kmetje, ki so bili posla-
ni v zapor radi raznih prestopkov
in zločinov. Od teh jih bo 700 iz-
puščenih iz zapora, 808 pa bo zni-
žana kazen.

Obravnava protiru- darjem v Kentucky

Štirindvajset rudarjev je obto-
ženih umora. Med obtoženci so
uradniki in člani UMWA

Harlan, Ky. — (FP) — Dne
17. avgusta se bo pričela obrav-
nava proti 24 rudarskim stav-
karjem, ki so obtoženi umora v
zvezi s bitko s kompanijskimi po-
bojniki in šerifovimi deputirji 6.
maja t. l., v kateri je bilo pet o-
seb ubitih. Med obtoženci sta tu-
di William Hightower, ki je bil
predsednik krajevne rudarske
unije UMWA, in W. B. Jones, taj-
nik te organizacije.

Predsedki protirudarskim ru-
darjem se kažejo vsepovsod. Po-
leg rudarjev, ki so obtoženi umora,
se nahaja v zaporu še 80 dru-
gih. Ti so obtoženi, da so hujšaka-
li rudarje na upor in kršitve za-
kona proti kriminalnemu sindi-
kizmu. Okrajna jetnišnica v
Harlanu je skrajno nesanitarna
in uprava muči delavske jetnike
s počasnim stradanjem. Avtoritete
ne dovoljujejo obiskov niti
ženam zaprtih rudarjev.

Izbruh revolte, ki je zahtevala
pet človeških življenj, so po-
vzročile neznane razmere. Rudarji
so se odločili, da je bolje, ako
stradajo v stavki kot pa delati v
premogovnikih in poleg tega tr-
peti pomanjkanje. Radi stavke
je prizadetih xrog 15,000 rudar-
jev. Šerif J. H. Blair in njegovi
številni pobojniki terorizirajo
ljudi v stavkovnem okrožju z na-
vali, ugrabljanji in aretacijami.

Vodilni operatorji na tem pre-
mogovnem polju so Andrew Mel-
lon, zakladnik tajnik; Peabody
Coal Co. in Samuel Insull, znani
elektrarski magnat. Vse nase-
bine v vahodnem delu države, u-
pravi, ugrabljanji in aretaciji.

Generalni obrambni komitej
je pridržal bivšega sodnika Ben
B. Goldena kot zagovornika ru-
darjev, ki so obtoženi umora, da
jih reši pred električnim stolum.

Pomagal mu bo njegov sin in ve-
čje število drugih odvetnikov. Za
proces vlada splošno zanimanje
in pričakuje se ostrih bitk na so-
dišču med zagovorniki obtožen-
cev in odvetniki, ki so v službi
mogočnih Mellon-Peabody-Insul-
lovih interesov.

**Policijska razbila komunistično
zborovanje**

Long Beach, N. J. — Policijska
kateri se je pridružil večje šte-
vilo klanovcev, je razbila komu-
nistično zborovanje in več udele-
žencev pretepla in aretirala. U-
nija za ameriške civilne avoboda-
čine je poslala protest policijske-
skemu načelniku Joseph McGar-
veyju, v katerem ostro obsodila
policijska nasilja in kršenje pra-
vic avobodnega zborovanja.

Kontrola premogovne industrije negotova

Železničarji delajo na lasnem programu

Program za odpomoč brezposel-
nim bo predložen, seji vseh
eksekutivnih uradnikov

Cleveland, O. — (FP) — Vo-
ditelji železničarskih uni in
v pretrahu program za pod-
piranje brezposelnih članov. To
vprašanje je bilo sprovedeno na
sodni seji Railway Labor Exe-
cutive asociacije v Washing-
tonu in je radi velike brezposel-
nosti železničarjev jako pereče.
V enem letu je bilo odlovljenih
nad 300,000 članov.

Izdelanje očitnega programa
je sugestiral David B. Robert-
son, predsednik bratovščine
kurjačev in strojevodij in je
nasprotoval stališču nekaterih
voditeljev, da vsaka organizaci-
ja dela na svojo pest. "Brez-
poselnostna situacija učinkuje
enako na vse divizije in vse
stroke širp dežele. Mi smo
mnenja, da lahko izdelamo eno-
ten program za vse skupaj."

Na kakšen program se bodo
voditelji sedinili, še ni jasno.
Gotovo je to, da se med želez-
ničarji širi zahteva, da se pen-
zionirajo starejši člani, kar bi
lajšalo večje število mest,
kateri bi zavzeli mlajši želez-
ničarji. Program bo predložen
prihodnji seji železniških vo-
diteljev, ki se prične v Washing-
tonu 2. novembra.

**Farmarji odločajo se za
opozicijo**

Pridelovalci bombaža nočejo u-
ničiti ene tretjine pridelka, kot
jim svetuje odbor

Atlanta, Ga., 14. avg. — Pri-
delovalci bombaža v južnih dr-
žavah bodo ignorirali nasvet sve-
znega farmarskega odbora, da uni-
čijo eno tretjino pridelka s na-
menom, da se dvigne cena bom-
baža na svetovnih tržiščih.

Sedem od štirinajstih gover-
nerjev v državah, ki pridelujejo
bombaž, se je izreklo proti uni-
čenju, trifi so odobrili predlog
farmarskega odbora, ostali pa še
niso izrekli svojega mnenja.

Voditelji trgovine s bomba-
žem so odprto izjavili, da je pre-
dlog odbora smešen, absurden in
neizvedljiv.

M. H. Wolfe, glavni upravi-
telj Farmers' Marketing Assn.
of America, je dejal, da odbor ne
bi smel predlagati pridelovalcem
bombaža, naj uničijo eno tretji-
no pridelka. Wolfe je tudi ob-
tožil odbor odgovornosti za de-
moraliziranje tržišč, kar je povzo-
čilo padec cen bombaža.

Oblačilni delavci piketi- rajo tovarne

Večina stavkarjev se je vrnila
na delo

New York. — (FP) — Dvati-
soč oblačilnih delavcev, članov
Amalgamated Clothing Workers
unije, se vedno piketirajo neod-
vise delavnice, ki pošiljajo svoja
naročila takozvanim znojnim
delavnicam zunaj mesta.

Večje število firm se je zadnje
dni pridružio Manufacturers'
Exchange, organizaciji deloda-
lcev, ki ima pogodbo s unijo, in
tako so avtomatično končale spor
z organiziranimi delavci.

Večina članov Amalgamated
Clothing Workers unije se je vr-
nila na delo. Vsa zaposleni član
prispeva 5 odst. od svoje teden-
ske mezde v sklad za nadaljevanje
stavke v neunijskih delavni-
kah. Sidney Hillman, predsed-
nik unije, je zadovoljen z dose-
ženimi uspehi in pričakuje popol-
no zmago.

Možnost je, da sodišča pro-
glasi regulacijo za neustavno

Washington. — (FP) — Naj-
bolj kaotična ameriška indus-
trija, premogovna, je še daleč pred
ozdravljenjem kljub temu, da
se pa sadije kaže izrekli za
vladno regulacijo tudi nekateri
veliki operatorji. Čeprav bi
prihodnji kongres sprejel mere
za kontrolo te industrije, bi so-
dišča tako zakonodajo najbrž
proglasila neustavim, je mnenje
vladnih izvedencev, ki prouča-
vajo premogovno industrijo.

Sodišča so v preteklosti stala
na stališču, da ta industrija ne
spada v območje meddržavne
trgovine in radi tega se kongres
ne more vmešavati v njo. Ker
se pa časi spreminjajo in s njimi
tudi mnenja, kar dokazuje
najnovejša zahteva pittsbu-
rških operatorjev, ni izključeno,
da bi tudi sodišča v tej zadevi
ne zavzela novega stališča.

Skema pittsbu-
rških operator-
jev za kontrolo premogovne in-
dustrije ne priznava rudarjem
pravice do organizacije. Njen
glavni cilj je, da s vladno po-
močjo potisnejo ob sid slabše
operatorje in na ta način "sta-
bilizirajo" industrijo.

Prihodnji kongres bo najbrž
imel več priporočil za regulaci-
jo te industrije. Pittsbu-
rški operatorji delajo na svoji pre-
dlogi, ki bo predložena kongresu;
ponovno bo pred kongresom tu-
di predloga, katero je v sedanjem
zasedanju zagovarjala U. M. W.
of A. in katere priznava rudar-
ski pravico do organizacije.

Ta predloga predvideva vlad-
no regulacijo s tem, da vlada
izdaja obratovalna dovoljenja
na teoriji, da je premogovna
industrija javna naprava. Pred-
no bi posamezni operator smel
odpreti nov premogovnik, bi
moral dobiti vladno dovoljenje;
in ker je industrija že sedaj
preveč razvita in je okrog 40%
več premogovnikov kot se jih
potrebuje, bi vladna regulacija
pomenila, da bi ne bil odprt no-
ben nov rov za daljšo dobo.

Operatorji nasprotujejo, da
bi bila premogovna industrija
proglasena za javno napravo,
ker bi kongres potem imel moč
regulirati tudi delovne rame-
se, plače in profita, kot ima to
pravico v zvezi s železniško in-
dustrijo. Radi tega premogov-
ni izvedenci ne smatrajo, da bi
zahteva pittsbu-
rških operator-
jev, katerim načeljuje notorična
Pittsburgh Coal kompanija, vo-
dila v stabilizacijo.

Gotovo pa je to, da je obse-
na kontrola te industrije mini-
malna potreba, ker dokler bo
bojna ta industrija, bo bojna tu-
di Amerika. Podržavljenje in-
dustrije bi bilo najboljša zdrav-
ilo, ampak dokler bo vlada v
rokah robustnih individualistov
19. stoletja, ni upati na izvede-
nje tako dalekosežnega progra-
ma.

**Izredno zasedanje britanskega pa-
lamentu**

London, 14. avg. — Premijer
MacDonald je včeraj predlagal
voditeljem konservativne in libe-
ralne stranke, naj sodelujejo z
njim, da se skliče izredno zasa-
danje parlamenta, ki naj rešuje
vladno finančno krizo, ki je na-
stala radi \$600,000,000 deficita.
MacDonald je mnenja, da morajo
vse politične stranke nositi od-
govornost za deficit in delati na
to, da se Anglija izvleče iz krize.

Eksplozija ubila 27 oseb
Hongkong, Kitajska, 14. avg.
Eksplozija velike zaloge streliva,
ki je bila shranjena pod zemljo,
je včeraj ubila 27 ljudi, veliko
število drugih pa je bilo ranje-
nih. Eksplozija se je pripetila v
mestu Macao, v portugalski kolo-
niji, ne daleč od tukaj.

Nov letalski rekord

Chicago, 14. avg. — Frank M.
Lindbergh, znani ameriški letalec,
je napravil nov rekord br-
zo je preletel razdaljo med
New Yorkom in Chicagom v treh
in 49 minutah.

Slika kaže Čilejane, ki pozdravljajo novo vlado, ki je nasledila strmoglavljenjo Ibanezovo
diktaturo. V revolucionarnem gibanju je prišlo do ostrih spopadov med pristni starega in novega
režima. V Čiliju imajo velike bakrene rudnike ameriški kapitalisti.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

TRBOVELJSKA HOČE ZNIZATI MEZDE

Trboveljska premogokopna družba namerava rudarjem znižati plače

Ljubljana, 22. julija 1931. Pred šestimi meseci je Trboveljska premogokopna družba — kratko: TPD — odpovedala delavcem pogodbo, ki jih je zaposlovala. Tako je bilo, ker so delavci zahtevali povišanje plač. TPD na vsa ta vprašanja ni odgovarjala do pred nedeljo, ko je poklicala zastopnike organizacij k pogajanju.

Uvod v pogajanja se je izvršil včeraj v Ljubljani. V palači 20 se so zbrali zastopniki delavcev in rudarjev, prisostvovali pa tudi rudarski glavar Stritar. Zastopniki rudarjev so zahtevali, da naj TPD razloži, pri čem bi bila pripravljena skleniti novo kolektivno pogodbo. Generalni ravnatelj TPD Skušec je razložil stališče družbe:

TPD zahteva znižanje plač. Generalni ravnatelj je govoril in se skliceval na težki rudarski položaj, dokazoval je, da so cene živih živil za 20 % in da je padla prodaja prehrane, kar je stroške družbe zelo zmanjšalo. Radi tega namerava znižati plače za 7 odst.

temeljne plače za 7 odst. premije na akordne postavke za 45 do 50 odst.

akorde za 2,5 do 12 odst. to so zahteve družbe.

Koliko znašajo zdaj temeljne plače? Temeljne plače rudarjev znašajo v rudnikih TPD od 20 do 40 Din. Kopač ima 40 Din, čisti kopač 35 Din, vozač 25 Din, ženske 25, mladoletni 20 Din na dan. Ker delajo rudarji le leto po 17 dni na mesec, zaslužijo torej najmanj 340 Din na mesec. Tudi mladoletni rudarji zaslužijo na mesec pri 17 dneh 340 Din. Da so te plače nizke, je več kot jasno. Niti druge tiso rudarski delavci niso tako dobro plačani.

temeljne plače hoče družba znižati za 7 odst. pri znižanju premij-nagrad na akordne postavke, ne bodo rudarji imeli izgubili. Te nagrade so odstop rudnikov delo, od časa onim, ki so prav varovali na akordu in produktivno premoga. Ta premija je bila poleg vsega drugega eden od virov, ki je priganjal rudarje, da so delali z vso svojo močjo in v največji lojalnosti. Ti odpravi te premije najbrž rudarji ne bodo tako nerazpoloženi.

Pa vsekakor ostro proti temu, znižati akorde za 2,5 do 12 odst.

Čakni bo efekt, če se te zahteve družbe uresničijo?

Čakane, vse rudarske kraje posebej njihove obrtnike, ki imajo rudarji dolžni milijone za plačila in druge potrebe — za to bo to nov hud udarec.

Trboveljska družba pa bo imela vsako leto 7000 rudarjih finančnega e- 9 milijonov 800.000 Din...

ali bo zmogla družba s svojimi zahtevami? Deloma gotovo, če bo celotna populacija. V teh socialnih in političnih razmerah ni misliti na kakšno odločbo rudarjev, bila bi s silo poražena. Na pomoč pa rudarjem ne bi bilo poklicati, da se zavzamejo za znižanje plač. Znižanje plač je na strani rudarjev, pozna njih bodo, toda tisti, ki bi bili poklicani, da se zavzamejo za znižanje plač, bi bili zanižani in jim pomagajo do znižanja plač.

Če bi znižali plače, bi se pred tedni, da bi pripravili na velik javen zločin nad tisočimi!

Rudarski zastopniki so pri večini razgovorih na direktni odgovorili na njene zahteve: Res, da so zadnji čas živili za nekaj malega pad-

le, res je tudi, da so plače v rudnikih TPD nekoliko višje od onih v državnih rudnikih. Toda obremenitev tone premoga s plačami je padla mnogo bolj kot obremenitev z drugimi stroški in tudi bolj kot so padle cene premoga. Z varčevanjem naj se prične drugod, ne pa pri teh pičlih mezdah. Življenje rudarjev v državnih rudnikih pa je lažje že radi tega, ker ne praznujejo tako kot pri naših rudnikih. Predlogi družbe ne temelje na nobenih stvarnih razlogih.

Rudarski zastopniki so si izgovorili čas, da se lahko pogovorijo z delavstvom. Te dni se bodo vršili po revirjih shodi in razgovori, na katerih bo referiral zlasti zastopnik Zveze rudarskih delavcev a. Jurij Arh.

To, kar namerava Trboveljska premogokopna družba s 7000 rudarji in 21.000 njihovimi družinskimi člani, spada naravnost pod kriminal. To je napad na življenja tisočev.

NOVI POŽARI

Požar pod Gorjanci. — Požar v delavski naselbini pri Ljubljani

V Cerovem logu pod Gorjanci pri gradu Prežek je izbruhnil v nedeljo krog 11. zvečer požar, ki je upepelil domačijo posestnika Kostanjeva Franceta. Pogorela mu je stanovanjska hiša, vsa obleka in 1000 Din v gotovini. Kako je ogenj nastal, ne vedo. Hiša je krita s slamo, del hiše je zid, del pa iz lesa. Gasiti ni bilo mogoče, ker je voda oddaljena cel kilometer in je radi suše skoraj usahla. Pogorelo je poleg hiše tudi blizu 1000 kvadrat. metrov vinogradi in sadnega drevja, ki je last posestnikov Franceta Novaka iz Hrastja in Janeza Kosa iz Cerovega loga.

Zuljava vas v ognju. — Ob ljubljanskem dolenskem kolodvoru je nastala zadnji dve leti lepa naselbina majhnih hiš, ki so si jih zgradili s prisrčnimi prihranki in podporo samih delavcev in nižjih uradnikov in obrtnikov. Ker je ta kolonija zgrajena res iz žuljev, so jo krstili za Zuljavo vas, oficijelno pa jo imenujejo Galjevec. In ta naselbina bi kmalu postala žrtev ognja in bi gasilcem gre zaluga, da so ukrotili ogenj ter ga lokalizirali na eno samo hišo. Ta naselbina šteje krog 200 hiš in hiše ter je predmet zase. Njeni stanovanke so na to kolonijo zelo ponosni, saj je to Zuljava vas. Vse hišice so lesene, a ometane, da so videti kot bi bile zidane. Ena tukaj stanujočih družin je zadelo požarna katastrofa in ji uničila hišico. Pred dvema leti si je zgradil tu hišo ključavničar državnih železnic, Ivan Hrastnik. Včeraj popoldne se je ta hiša vnela, ko je bil doma sam otrok, mati pa na bližnjem vrtu. Ko je žena zagledala, da gori hiša, je bila že v tako hudih plašenih, da ni mogla več v hišo, da bi kaj rešla. Prebivalci naselbine so spoznali, v kakšno nevarnost so vsi s svojimi hišicami. Splezali so naglo na strehe

Redukcija v Hrastniku. — Te dni so v Hrastniku reducirali 70 delavcev in delavk steklarne. Vodstvo tovarne je ukinilo eno tretjino, tako da delajo le na dve tretjini dnevno. In odpuščeni delavci in delavke po večini mladi dekleta in fantje, komaj da so prišli iz šole, so pripadali tej ukinjeni tretjini. Kaj bo zdaj z njimi? Povečini so to sinovi in hčerke rudarjev, ki so dali svoje mladoletne otroke v steklarno delati, da pomagajo preživljati družino, ki je oče sam pri tej plači in omejenem delu ne zmora. Zda bodo spet v breme staršem.

svojih hišic ter gasili ognje, ki so padali nanje, drugi pa so takoj obvestili ljubljanske gasilce, ki so takoj dospeli z motorkami, napeljali cevi in začeli brizgati močne curke vode na gorečo hišico. Začeli sta se vneti dve sosedni hišici, a so jih pogasili. Gasilci so požar omejili. Hrastnikova hiša pa je pogorela prav do tal. Rešili niso prav ničesar, le eno ožgano aluminjačo. Na mestu pa, kjer je Hrastnik zgradil svojo leseno hišico in bil s tem med ustanovitelji te Zuljave vasi, leži kup pepela in zoglenelih tramov.

K požaru v loški dolini. — V torko so ugotovili šele natančno, koliko posopolj je uničil silni požar. Zgorelo je 17 hiš in 51 gospodarskih objektov, torej skupno 68 objektov. Pogorelo so postavili odbor, ki naj se obrne na oblast in javnost za pomoč. Ban ljubljanske banovine je nakazal za prvo silo 30.000 Din podpore pogorelim.

Požari v Primorskem

Istočasno s požarom v Nadle-aku, je onstran meje zagorela vas Stranje nad Hrastvom. Požar je uničil tudi tu skoro vso vas. Pogorelo je osem hiš do tal, poleg tega pa še mnogo gospodarskih poslopj, hlevov, akednjav itd. Gasili so gasilci, karabinjerji, milničniki in vaščani, a požar je bil močnejši. Pogorelo je tudi krog 500 kvintalov sena. Škode je krog pol milijona lir.

Vas Selce pri St. Petru pa je zdaj že tretjič v zadnjih letih skoraj popolnoma uničil požar. Požar je nastal topot v gozdu ob železniškem tiru, od kod se je s silno naglico razširil na vas. V nekaj minutah je veter zanesel požar na prve hiše. Prebivalci so si le s težavo rešili življenja in po silnem naporu vseh prisotnih so ogenj v vasi pozno ponoči pogasili, dočim so ogenj v gozdu zatrli šele drugega dne. Pogorelo je v vasi več hiš in gospodarskih objektov.

Velik požar je nastal v ponedeljek 20. julija pri Šklednju v Trstu. Na lesnem trgu se je pojavil požar in uničil blizu 500 vagonov lesa in povzročil krog 3 milijone lir škode. Ogenj se je radi vetra tako naglo razširil, da je objel velika skladišča, v katerih je bilo skupno krog 5000 kub. metrov lesa, in uničil več manjših lesnih skladišč. Radi velike vročine ljudje sploh niso mogli blizu. Požar je razsajal po trgu in skladiščih nad tri ure in uničil skoraj ves les na trgu. Ogenj je nastal najbrž po kakšni ne previdnosti. Ker pa je promet s lesom zastal, tudi ni bilo več pri skladiščih stražarjev in tako je ogenj bruhnil z vso silo na dan in so ga šele takrat opazili. Bilo je za pomoč prepozno.

Reukcija v Hrastniku. — Te dni so v Hrastniku reducirali 70 delavcev in delavk steklarne. Vodstvo tovarne je ukinilo eno tretjino, tako da delajo le na dve tretjini dnevno. In odpuščeni delavci in delavke po večini mladi dekleta in fantje, komaj da so prišli iz šole, so pripadali tej ukinjeni tretjini. Kaj bo zdaj z njimi? Povečini so to sinovi in hčerke rudarjev, ki so dali svoje mladoletne otroke v steklarno delati, da pomagajo preživljati družino, ki je oče sam pri tej plači in omejenem delu ne zmora. Zda bodo spet v breme staršem.

Novo zanimivosti v ljudski prehrani

Dobro toleste je že, kar se je udomačila parola, da "je človek tisto, kar je". V tem izreku je ogromno pretiravanje, zakaj zgolj na podlagi različne prehrane ni mogoče razjasniti, zakaj je nekdo genij, nekdo pa duševna niča, zakaj je ta dobric, oni pa do dna zagrenjena duša. Nekaj resnice pa je vendarle v gornjih besedah, zlasti če, če jih ne obrnemo na posameznega človeka, marveč na cele narode.

Berlinski profesor Maks Rubner je imel srečno misel, da se je nekoliko temeljiteje pogledil v vprašanje človeške prehrane in v nje dobre in zle vplive. Primerjal je jedilne liste posameznih, po večini evropskih narodov, pa tudi Japoncev in Američanov in pokazal, saj so prav odločilni, kadar gre za številne primerjave. V celotni proučili prehrano skoraj pol milijarde ljudi, tako da bodo njegovi zaključki do neke mere razjasnili tudi odnose med prehrano in podnebjem, narodnimi običaji ter nespremenljivo prinaravo človeka.

Prvo Rubnerjevo dognanje je, da skoraj vsi ljudje na svetu enako veliko jedo. Če vsakdanjo hrano preračunamo v kalorije, se pokaže, da so najskromnejši Japonci, ki se zadovoljujejo z 2550 kalorijami na dan, Angleži s 3000 kalorijami pa so najpotratnejši ljudje na svetu. Vendar razlika med tema velikima narodoma ni večja od ene sedmine. Znano je, da je hrana, ki vsebuje dušikove snovi, človeku neobhodno potrebna. In res je Rubner dognal, da se posamezna ljudstva glede dušične hrane prav malenkostno razlikujejo med seboj. Najskromnejši so v tem pogledu Rusi, ki se zadovoljujejo z 79 grami proteina na dan, medtem ko so Angleži z 90 grami na prvem mestu. Razlika med Anglijo, Severno Ameriko, Francijo, Nemčijo in Italijo znaša kvečjemu 3 grame. Na splošno pa v prehrani lahko izberemo med tolikimi in ogljikovimi hidrati (sladkorjem in moko), ker le ti popolnoma nadomeščajo drug drugega. Tu pa je tudi statistika pokazala velike razlike. Dočim se Japonci zadovoljujejo z 29 grami maščobe, je povprečen Anglež poppravi na dan 105 gramov.

Dalje kaže Rubnerjeva statistika, da pojma: človek in kruhojedec nista nerazdružljiva, kakor ju sila naša civilizacija, zakaj med kruhojedci lahko štejemo le kaki dve petini ljudi na svetu, medtem ko bi vse ostale pravilneje imenovali kašojedce, ker pri njih nadomeščata naš kruh riž in koruza v najraznovrstnejši pripravi. Kruhojedci so predvsem ljudstva ob Sredozemskem morju in vsi tisti, ki so prejela njihovo kulturo, medtem ko so n. pr. Mongoli izraziti kašojedci. Meja je že tisočletja nepremakljiva. V grobovih staroseljskih kraljev so našli 6 vrst vina, 5 vrst perutnine, 4 vrste piva, 10 vrst mesa in nič manj ko 16 vrst kruha in kolačev. Pojav, da se je začel v najnovjšem času tudi na Japonskem bolj in bolj udomačevati kruh, utvrđajo med najza-

nimivejše preobrazbe svetovne prehrane. Kruhojedci se namreč smatrajo za pripadnike višje kulture, ki je značilna tudi po sorazmerno zelo mešani hrani, medtem ko so kašojedci v prvi vrsti vegetarijanci. Japonci n. pr. še dandanašnji uživajo 95 odstotkov rastlinske hrane.

Kruhojedci se nadalje dele v one, ki uživajo rženi ali črni, ter tiste, ki jedo beli ali pšenični kruh. Pšenica je daleko na prvem mestu, zakaj 130 tonam produkcije pšenice ustreza le povprečno 43 milijonov ton svetovne produkcije riža. Pri tem pa ni niti upoštevano, da riž uporablja razen za prehrano še v mnoge druge industrijske svrhe, in sicer v mnogo večji meri kakor pšenica. Glede uporabe riža za prehrano je na prvem mestu Nemčija, ki pridelava letno 8 milijonov ton riža, a je 3,2 milijona ton pšenice, medtem ko se celo na Ruskem seje skoro prav toliko pšenice kot riža. Tretja velika dežela riža je Poljska. Drugod po svetu, razen na Ruskem, Poljskem in v Nemčiji nima riž posebne veljave. Sicer pa je tudi v onih treh deželah čedalje bolj opaziti prodiranje pšenice, ki se ne bo dalo umetno zaustaviti.

Se v nekem drugem pogledu so si zelo podobne Rusija, Poljska in Nemčija. V vseh treh deželah ima v prehrani zelo veliko vlogo krompir, ki ga pridelujejo pet do šestkrat toliko kot na Angleškem in v Ameriki, vključno Kanado.

Posredovalna vloga srednje Evrope med vzhodnimi evropskimi deželami z ene strani ter med jugom in zapadom, se izrazita čuti tudi v načinu prehrane. To zlasti velja za Nemčijo, ki je tu najbolj strnjena enota. Medtem ko riž in krompir približujeta Nemčijo k skromnim vzhodnim deželam, jo na drugi strani loči od njih zelo velika poraba mesa in drugih živalskih proizvodov, zlasti mleka, ki ga Nemčija porabi sorazmerno največ na svetu, celo več kot Anglija, kjer ima mleko že od nekdaj zelo važno vlogo v ljudski prehrani. Če označimo množico animalske hrane, ki odpade na enega človeka na Japonskem z enoto, potem odpadejo na Italijo 2 dela, na Francijo 4, na Nemčijo 6 in na Angleško 8 delov. Poraba mesa pa je na Francoskem dvakrat, na Angleškem in v Nemčiji pa celo trikrat večja kakor v Italiji.

V splošnem se človeštvo v prehrani zelo trdovratno drži starih navad. Celotno ugodno godki kakor vojake in blokade ne morejo vsiliti trajnih sprememb. Vendar pa utesnjenost posesti vmes. Tako temeljito spremembo je povzročil n. pr. krompir, ki ga je Drake prinesel k nam iz Amerike. Isto velja za kavo in čaj, ki sta se pri nas kaj naglo udomačila in še skoraj popolnoma spodrinila poprejši običajno jutranjo prežganko. Podobne spremembe pa nastajajo v znatni meri iz prirodne nujnosti, umetno — menimo s sistematskim podukom — se nikoli ne dajo izgladiti. Izjema je tu le prisilna otroška prehrana, ki je seve vprašanje zase. Tako n. pr. prizadevanje, da bi uvedli v ljudsko prehrano več sadja, ni imelo zaflejenega uspeha.

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBOR:

VINCENT CANNAR, predsednik, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blaginjak, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 600 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik, 8784 W. 99th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODBOR:

FRANK ALESH, predsednik, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLM, 140 S. Prospect Ave., Glenside, Ill.
JOSEPH SISKOVICH, 1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

JOHN GORSEK, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON SULAR, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN TROEL, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRANK PODROJ, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRANCIS ZAKOVSEK, 1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje, 137 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LONAR JR., drugo okrožje, 606 E. 18th St., Cleveland, Ohio.
FRANK KLUN, tretje okrožje, Box 646, Chisholm, Minn.
JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje, R. R. 2, Pittsburg, Kans.
FRANK KLOPOT, peto okrožje, Box 155, Rockford, Wyo.

NARODNI ODBOR:

FRANK ZATY, predsednik, 6200 W. 98th St., Chicago, Ill.
ALBERT BRANT, 1915 W. Pierce St., Milwaukee, Wis.
FRED MALCOT, 65 Central Park, Peru, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBOR:

VINCENT CANNAR, predsednik, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blaginjak, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 600 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik, 8784 W. 99th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODBOR:

FRANK ALESH, predsednik, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLM, 140 S. Prospect Ave., Glenside, Ill.
JOSEPH SISKOVICH, 1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

JOHN GORSEK, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON SULAR, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN TROEL, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRANK PODROJ, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRANCIS ZAKOVSEK, 1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje, 137 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LONAR JR., drugo okrožje, 606 E. 18th St., Cleveland, Ohio.
FRANK KLUN, tretje okrožje, Box 646, Chisholm, Minn.
JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje, R. R. 2, Pittsburg, Kans.
FRANK KLOPOT, peto okrožje, Box 155, Rockford, Wyo.

NARODNI ODBOR:

FRANK ZATY, predsednik, 6200 W. 98th St., Chicago, Ill.
ALBERT BRANT, 1915 W. Pierce St., Milwaukee, Wis.
FRED MALCOT, 65 Central Park, Peru, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTA: Vse članke, ki se nanašajo na svetovno prehrano, naj bodo poslani na: PROSVETA, 15. AVGUSTA, 1931, 2027 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

</

Lidijska Seffulina:

VIRINEJA

Za Prosveto prevedel Mile Klopčič

Vojak se je nasmejal in zavlil v stransko ulico. Virka pa je vso pot do barak preklinjala njega in predavatelja. Begunke so stojele s povešenimi glavami in so bile izredno molče. Bile so zaposlene s svojimi lastnimi skrbmi, premišljale so, ali jih bodo kmalu lahko poslale nazaj v njihove rodne kraje.

Zvečer je prišel isti vojak k barakam. Virka je prav tedaj plesala z agirovskim kovačem, s kmetom, ki je bil na slabem glasu. Objemala sta se. Vojak je nekaj časa gledal in spet odšel.

Tedaj je postalo Virki nenadoma dolgočasno. Sunila je kovača od sebe in rekla:

"Poberi se, hudič rdečelasi! Sita sem te... Neprestano me moraš objemati s svojimi šapami! Tvoja žena ima hromo nogo, pa te ne more uganjati, pa bi ti morala prav za prav temeljito zbiti škilavi gobec. Zakaj sramotiš druge ženske?"

Kovač je še bolj izbulil svoje velike oči:

"Saj si se sama obesila name, Virka!"

"Rea, mikalo me je, zdaj pa me je minilo. Takih vetrjakov in babjekov in izginila s ceste. V baraki pa jo je neglede na pozno uro čakala Anisja. Njene oči so bile objokane, njen obraz je bil upadel.

"Sem se hotela iti na cesto pote. Toda moje srce ne prenese zdaj nobene razposajenosti več, pa sem ostala tu in čakala..."

Virka je ne prijazno pogledala in čemerno vprašala:

"Kaj se smeriš danes tako na vso moč? Te je tvoj ljubimec pretepel?"

"Ne govori zdaj o njem, ne muči mi srca! Ah, Virka, kakšna nesreča me je doletela! Moj mož je težko ranjen in teži v mestu v bolnišnici. Pisal je, naj pridem ponj."

"V katerem mestu? Kako si to zvedela?"

"Pavel Suzlov se je danes vrnil in mi sporočil. Povedal je, da sta ležala s svojim možem v Moskvi v lazaretu. Pavla so pozdravili in nič se mu ne pozna, da je bil kdaj težko ranjen, moj Spirka pa leži, kot pravi, v zadnjih izdihljajih. Poslali so ga domov, češ, da bo tako ali tako umrl!"

Pavla so prinesli iz mesta, mojega pa moramo na vozu posebej pripeljati. Ukazal mi je priti ponj. Ah, kako hrepenel sem po moji sili, kako mi razbija srce! Nazadnje je prišla zaželjena ura, nazadnje sem s molitvijo le dosegla! Mogoče mi bo usojeno le še to, da mu zatisnem oči."

Ihtenje je pretrgalo njene besede. Toda Anisja si je naglo otrla solze, zadušila jok in začela iznova neobčutljivo hiteti:

"Jutri zjutraj moram z vozom na pot, a komu naj prepustim svojo kočino in gospodinjstvo? Otroke bi že lahko za nekaj časa kam dala. Toda ena od krav mi je zbolela in tudi majhne gospodinjke po me nekdo opravlja ta čas. Prišla sem te nečesa prosit, Virka: pridi k meni in pazi na hišo. Saj delaš pri železnici, kakor sem slišala, le za vsakodnevno plačo."

"Te dni sem sploh brez dela. Iz barake me že podijo. Malo delavcev potrebujejo in moje morajo biti, žensk ne marajo. Baje letos ne bodo mogli več dograditi železnice. Zaradi vojne primanjkuje delavcev."

"Tudi jaz sem to slišala! Nisem marala precej reči, mislila sem si pa, da ne veš, kam bi se obrnila."

"Morala bi v čajnico na stransko progo za postrežnico..."

"Ah, za božjo voljo vendar, stori mi uslugo. Sicer si slaba ženska, a za gospodinjstvo si pripravna. In reči moram, da me skrbi za gospodinjstvo vznemirja, čeprav mi je tako zelo hudo. Pridi in pazi na moje gospodinjstvo!"

"Moški bodo uganjali svoje norčije in ti radi mene razbili okna."

"K vsem sosedom bom stopila, pazili bodo. Skrbi me, ker je krava zbolela, ti pa imaš za živino tako spretno roko. Pretentaj vendar svojega kovača, potrudil se nekoliko. Imaš še koga drugega tamkaj? Dobrih je s jim in poprosi jih, pa te bodo že branili."

Virka se je nasmešnila.

"Že dobro, nikar mi ne dajaj naukov! Bom se sama opravila z njimi! Dobro, jutri ob zori bom prišla, če je stvar tako nujna."

"Rajši pojdi kar takoj z menoj. Prav zato sem prišla. Pridi vendar, lastovica moja, tako hudo mi je pri srcu. Spotoma se oglašim še pri Pavlu, da poizvem dobrega, kako pridem v mesto do svojega moža. Pripravi torej hitro svoje stvari!"

"Kaj bi pripravljala? Ničesar nimam, nobene skrinje, da bi jo zaklenila. Vse, kar je moje, nosim na sebi... Hej, Uljana, slišiš, jaz odhajam v vas. Jutri ne pojdem s teboj na progo."

Naglo sta odšli. Anisja je ihtela spotoma, si brisala solze s oči, težko vzdihovala in stvarno dajala Virki navodila o svojem gospodinjstvu.

Dve hiši pred svojo kočjo je Anisja zavila na tuje dvorišče.

"Za trenutek stopim k Pavlu. Pojdi med tem v mojo kočjo. Otroci so sami. Ne vem, ali spijo ali kričijo. Avstrija sem včeraj pogledala čez prag."

Virka je spremljala s pogledom in domislila se je, da je bil Pavel Suzlov tisti vojak. Po dolgem času ga je bila videla prvič in le mi-mogrede, zato ga ni takoj spoznala. Ko je izbruhnila vojna, je bil ravno pri vojakihi. Štiri leta vojaškega službovanja in zdaj še akoro tri leta vojne. Sedem let ga že ni bilo v domači vasi. Da, on je. Poleti je umrla njegova žena. Slišala je, da so njegovi otroci čakali sami v koči svojega očeta. Tako je torej! On je od tod, iz siromašne kmečke hiše, pa tako visoko viha svoj nos. Z nenadno jezo je pomislila:

Vojni pa se je menda le izmikal. Ne morem si misliti, kje bi bil ranjen. Silen domisljavec je!

IX.

Teden se je že bližal koncu, Anisja pa se zmerom ni bilo iz mesta nazaj. Virineja je opravljala dela na dvorišču in v hiši sama. Zvečer je bila vselej zelo trudna. Njene noge so bile kot iz svinca, in hrbet jo je bolel. A zaspala je z grenko tolažbo, da je bila te dni vsaj tujim otrokom mati in da je, četudi v tuji hiši, opravljala kmečka dela popolnoma sama brez gospodinjke, kot bi bila v svoji lastni hiši. Prve noči so seveda fantje uganjali svoje norčije krog hiše. Z nesramnimi besedami so klicali Virko, naj pride na cesto. Okno so ji s kamenjem razbili. Naslednjo noč pa je prišel nanje Pavel Suzlov. Branil je Anisjo, ne Virko.

(Dalje prihodnjik.)

H. P. White:

Na povelje

V solnčnem svitu je zavil avtomobil k hodniku in se ustavil pred impozantno teraso hotela "Imperial". Iztopila je mlada, cvetoča blondinka brez klobuka in z aureolo zlatih las. Elegančna toaleta iz modrega krepdešina, kombinirana z beige in harmonizirajoča s odtenki karoserije, je magnetično privlačevala ženske poglede.

— Rada bi s teboj z razgledom na morje, — je dejala mlada dama v hotelu. — Ali ne stanuje morda pri vas moj sorodnik John Patrick?

Govorila je gladko francoško, toda v njenem glasu je bil zaoceanaki naglas.

— Gospod Patrick ima trisobno stanovanje v prvem nadstropju. Tam je prosta samo soba št. 29.

— Ah, ah, — se je obrnil vrtar k možu, ki je stal ob strani in prisluškoval, čeprav se je zdelo, da ne posluša. — Ta Američan se ne bo jezil. Toda čuj, zakaj je označil ta mož večino svoje priloge s H. W., če se piše John Patrick? Pa menda vendar ni hotelski vlomilec?

— Ta s svojim prestrašenim obrazom? To je smešno!

Blondinka se je vpisala v knjigo tujcev kot miss Tyra Clee-

is Chicago, razstavila je v svojem budoarju kristalne steklenice s zlatimi zamaški in s pomočjo sobarice je vzela iz velikega kovčega dvaindvajset toalet, narejenih v Parizu.

Ko se je pojavila na plaži med kopanci, je vse zasenčila. Kopalni triko je krasno oklepal njeno prožno telo očarljive lepote. Ko se je pognala v vodo in začela enakomerno plavati, se tudi John Patrick, ki je baš prihajal iz vode, ni mogel ubraniti občudovanja.

Pri večerji je mogel mladi gospod v smokingu opazovati lepo damo, sedečo v razkošni zeleni obleki za sosedno mizo. Znova jo je opazil v kabinu. Stavila je v igralnici in izgubljala. Ponudila mu je svoj stolček, toda on je hotel, da bi igrala s njim. Ob dveh ponoči je bil pred njo kup denarja.

Naravno, da se je razvilo med njima intimno prijateljstvo. Veselilo ga je, da je gospodična iz Chicago. Ona je pa bila vsaj na videz tudi zadovoljna, da je on iz Pittsburgha.

Drugi dan ji je formalno odkril svoje srce in pod častno besedo, da ne bo nikomur povedal, ji je priznal, da potuje pod tujim imenom. V resnici se je pisal Horatius Webb in bil je sin pokojnega Jonathana, katerega je poznala vasa Pennsylvanija kot "petrolejskega kralja".

Bil je mladenič visoke postave, otočnih oči. Star je bil komaj dvaindvajset let, ko je postal gospodar industrije, ki je slovela po vsem svetu. Na svojih ramah je nosil breme milijard "Pennsylvania Oil Limited".

Napil se je bil v Evropo, da si ogleda glavna mesta — London, Berlin in Pariz. Tu je nalezl pri prijatelje, ki so se zanimali za bogastvo drugih kakor za plen. Namestil je svoje svetovalce, svoje inženirje in svoje računovodje, sam je pa prispeval inkognito v kopališče, kjer je nameraval ostati teden dni. Gospodična Cleeanova ga je na prvi pogled očarala. Pripravljen je bil zanesti se na njeno častno besedo in vse ji je verjel. Ker je bila doma iz boljše družbe, zakaj bi se ne oženil s njo? Zavoljo lepšega se je lepa dama nekam obotavljala, češ, da mora še premisliti. Toda ironičen smehljaj, katerega ni skrivala, ko je ostala sama, je bil zelo zgovoren.

Tistega dne je sedela na klopci v parku blizu naravnega gledališča. Kar sta se pojavila od nekdaj dva gospoda, eden suh z monoklom, drugi pa debelejši s črnimi očali. Prisledila sta.

— Potujbljam roko, gospodična, — je dejal mož visoke postave.

— Oprostite, ne poznam vas, — je vzkliznila mlada dama. Su-

hi mož se je zarkastično zasmejal. Iz tepe je potegnil počasi listnec iz črne svile s monogramom A. J. P. A. Tyra je prebledela in zajecelja:

— Kaj bi radi?

— Rada bi vedela, če bo naložba, katero je vam povelil poglavar, kmalu izpolnjena?

— Čujta, ko sem prevzela nalogo odstraniti Horatia Webba, ga sploh še nisem poznala. Zdaj, ko ga poznam, se je oglašilo v mojem srcu uamijenje. Pohleven fant je, ne more se braniti. Zakaj bi mu ne priznali in omogočili, da odkupi svoje življenje?

— Poglavar je tako sklenil. V krtovo deželo — je naše geslo. Nam je potrebno vse Webbovo premoženje. Čim izgine on, bo eden naš sedmih podedoval, kakor veste, in vi dobite 100.000 dolarjev. Če se ne čutite dovolj močno storiti to, avta tu midva, da stopiva na vaše mesto.

— Usmiljenja prosim zanj!

— Pazite se, nesrečnica! Pročitajte se poglavarjevim ukazom!

Čez petnajst minut je potrkala gospodična Cleeanova na vrata mladega milijarderja.

— Dragi moj, oba sva v smrtni nevarnosti. Niti sekunde ne smete izgubiti. Odpeljite se ne-nadoma v Escobiac in najemite letalo, ki vas ponesi v London. Sestaneva se v sredo v hotelu "Savoy", ko bodo servirali čaj. To je vse, kar vam morem povedati.

Odšla je k blagajni poravnat svoj račun, dala je visoko napitnino in prosila izrecno, naj nihče ne pove, da je odšla iz hotela. Potem je vzela v svoj avtomobil Jacka Lessaya, Angleža, ki je lažil za njo in bil malo podoben Horatiju, ter se odpeljala na promenado v smeri proti Poulignu. Večkrat je pogledala iz avtomobila in opazila je, da ji-ma sledi velik ameriški avtomobil.

Na postaji Batz, je ustavila pred garažo enega svojih prijateljev. Čez pet minut je stopila v avtomobil mlada Bretonka, kateri je bila posodila svojo obleko in klobuk. Odpeljala se je z Jackom naprej. Sama se je pa obrnila preoblečena v moškega z motociklom v Baule. Nasproti ji je privozil velik avtomobil.

Tistega večera je prispela v Pariz vsa prašna in utrujena, toda ponosna, da je speljala na led komisarja A. J. P. A. Skri-la se je v hotelu na Montmartre in se prijavila pod tujim imenom. Drugi dan je hotela odpotovati v Calais in dalje v London, da bi se sestala s Horatijem. V sosedni trgovini je kupila obleko in se odpeljala na severni kolodvor. Ko je izstopila iz avtomobila, je stopil k nji mož visoke postave in vprašal:

— Ali ne čitate jutranjih listov, gospodična Cleeanova?

Ozrla se je, toda neznanec se je bil že pomešal med množico. Srce ji je močno utripalo, ko je kupovala jutrajši list, ki je pričel na prvi strani z debelimi črkami vest, za katero se je takoj zanimala.

"Zagotvetna uroda ameriškega milijarderja. Horatius Webb je padel iz letala. Vse kaže, da je sam skočil v morje. Ni pa izključeno, da je postal žrtev nesreče."

— Ubogi dečko, — je zašepetala gospodična Cleeanova. Groza jo je obšla pri misli, da je sedaj ona na vrsti.

— Radija dovolj za vse

Geološka odprava profesorja Thomasa G. Dunavana, ki je pred časom odpotovala v severne kraje Alaske in Kanade, da bi tam preiskovala nemajhne zaklade, pošilja poročila, da je odkrila v tej deviški zemlji, ki je do konca julija pokrita s snežom in ledom, velika ležišča uranove rude. Najdišča ležijo blizu Medvedjega morja ne daleč od severnega tečajnika.

Uranova ruda je tista dragocena snov, iz katere se pridobiva radij. Njena največja dosežanja ležišča na svetu so bila v Visoki Katangi v belgijskem Kongu.

Zaloga radija je, kakor znano, zelo majhna. Po odkritju ležišč v Visoki Katangi se je zvišala množina radija od nekaj gr na 50 gr, kar pomeni v primeri s prejšnjimi količinami lep napredek. Toda i teh 50 gr, s kateri-

mi razpolagamo na svetu, še izdaleka ne vztraja dejanskim potrebam človeštva.

Razume se, da je radij zaradi redkosti zelo drag. 1 gr stane \$175.000. Če pa pomislimo, kako se širi rak, ki dejanski že prekaša razširjenost jetike, homo razumeli, da je radij tisto odrešilno sredstvo, ki si od njega obeta pomoč ves svet. "Societe Generale de Belgique", ki izkorišča rudnike v Visoki Katangi, pa je izdala pred časom drakoniki ukrep, ki ima namen ohraniti bajno visoke cene za radij na dosežanji višini. Odredila je, da se sme vršiti pridobivanje uranove rude le v omejenem obsegu, da bi se radij ne pocenil. Odmev tega ukrepa je bil po vsem svetu ogorčenje. Saj ne gre pri tem samo za gospodarski trust, ki naj navija cene, ampak tudi za zdravje sto in sto tisočev, ki pričakujejo pomoči od skrivnostne predelane uranove

rude. No, ležišča uranove rude v bližini severnega tečajnika dajejo upanje, da se bo strašno pomankanje radija končno nehalo in da bo dobila Visoka Katanga konkurenco, ki bo morala z njo računati.

Seveda bo treba storiti še mnogo, preden se bo pridobivanje radija v novih krajih uredilo. Tam, kjer so našli ležišča, namreč ni niti najprimitivnejših prometnih občil. Treba bo torej predvsem poskrbeti, da bo uranova ruda prihajala v območje civilizacije, kjer jo bodo strokovno predovali. Tukaj bo pokazala svojo veliko korist moderna tehnika. Dokler ne zgradijo cest in železnic, ki bodo prevažale uranovo rudo v predelovališče, jo bodo transportirali z letali.

ZA SLEPE

Podporno društvo slepih v Ljubljani—Jugoslavija, je edino društvo v Sloveniji, ki deloma preskrbuje 120 svojih slepih članov z denarnimi in naravnimi podporami, nabranimi potom javnosti od plemenitih src ter jim lajša njih grenko življenje. Člani so večinoma brez svojcev, premoženja in službe, primorani so prosjati po hišah ter so izročeni na milost občinam in dobrim ljudem, ker ne obtoja še nikak javni zavod za slepe. V potrebi se nujno obračamo, dragi rojaki, do Vas za podporo, spomnite se nas najbednejših slepih, vsak najmanjši dar je dobrodošel. Vse darove pošljite na: Podporno društvo slepih v Ljubljani.—Odbor. —(Adv.)

Agilrajla za "Prosveto"!

STAR IN ZVESTI PRIJATELJ

Je ta poznana banka vsem svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona obavlja vseh vrst bančne posle in prodaja "šifkarto" vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.

Vaši prihranki so zavarovani pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časniške, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerné, unijsko delo prvih vrst.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

HAYES DENTAL

X-RAY

Glasoviti zobozdravnik, čigar urad nahaja na znani State ulici blizu Buren. — Pazite na popravke zob. — Izdelek in zdravljenje vrstno in popolno. Točna postrežba zmerno cene.

Dr. ROBERT S. HOWE, upravn. 325 South State Street, Chicago, Ill.

'All ste naročeni na dan...
nik "Prosveto" 7. Podp...
svoj list!

VELIKEMU JESENSKEMU IZLETU V JUGOSLAVIJO

po zelo znižanih cenah za tja in nazaj na najhitrejšem ekspresnem parniku Cunard Line

MAURETANIA

KI ODELUJE IZ NEW YORKA 2. SEPTEMBRA

preko CHERBOURGA v SREDO.

pod osebnim vodstvom Mr. M. S. EKEROVICHA, člena izvršnega Cunardovega urada, ki temeljito pozna zahteva potnikov tekom potovanja ter bo skrbel za vse njihove potrebe.

Zagotovljena vam je vesela vožnja v družbi vaših rojakov.

Znižana vožnja v tretjem razredu iz New Yorka do Ljubljane in nazaj \$175.—

VRNITE SE LAHKO TEKOM DVEN LET

Za nadaljne informacije vprašajte svojega lokalnega agenta ali

CUNARD LINE

346 N. MICHIGAN AVENUE

CHICAGO, ILL.